

ביאור פרשת שמיני

כיתה ג'
הרב חיים משה אפטעין

אל הלומד

ביאורי החומש הנדפסים בזאת, נכתבו בס"ד במטרה להביא לפני הלומד את ביאור דברי התורה הק' באופן בהיר כפי שהוא יוצא מתוכן הפסוקים באופן של "פשוטו של מקרא", ע"פ פירוש רש"י והראשונים ז"ל.

ומאחר שכפי הנראה לעיני כל מעיין, ביאור הפסוקים באופן של הסבר מילים מילה מול מילה וכו' אינו מספיק, ובמקומות רבים חסר רקע שאינו מפורש בפסוק או הקשרים בין פסוק לפסוק, וכן עלול להגרם חוסר בהירות במקומות שחז"ל מפרשים את הפסוקים שלא כסדרם ונדרשים הסברים נוספים, לכן נעשה נסיון בביאור זה להביא את תוכן דברי הפסוקים באופן שיהיה ברור בלשון מובנת לכל אחד עם כל הפרטים הנדרשים, וסדר הדברים יהיה מקביל לסדר הפסוקים כפי שהם בתורה, ובכל אופן שנדרש הסבר היכן נאמרו הדברים בפסוק, נוסף הסבר בסוף הקטע באופן רצוף לכל מילה. במקרים שהדברים מתבארים שלא כפי סדר הפסוקים, נכתב בתחילה ההסבר הכולל, ואח"כ ע"ס הפסוקים כפי הנדרש.

מכיון שביאור זה נכתב לצורך לימוד החומש עם תלמידי כתה ג' נ"י, לכן נעשה מאמץ שלא להרחיב בשום אופן יותר ממה שנדרש לצורך הבנת ה"מקרא" עצמו, וכן להסביר הכל במהלך אחד ברור ולא להביא פירושים נוספים כדי שלא להכביד ולבלבל את התלמידים.

מסיבה זו יש בהחלט חילוקי דינים נוספים שלא הזכרו, מכיון שאינם מוזכרים בפסוק במפורש, ולא נדרשו לצורך ההבנה, (כגון בסדר הכנת המנחה בפר' ויקרא – שמן סולת ושמן וכו', באיסור אכילת דם – דם הנפש דם התמצית וכו'), וכן דרשות חז"ל רבות או תוספות מדבריהם הק' שלא הוצרכנו להזכירם לצורך ביאור פשט הפסוק, ולכן לא הזכרו.

באופן כללי הביאורים הם ע"פ רש"י בפירוש החומש, מלבד במקומות שהיה נראה שלצורך הבנת "פשוטו של מקרא" יהיה יותר ברור בביאור אחר מהראשונים ז"ל.

בפרטי הלכות עבודת המשכן והקרבת או ביאור המצוות וגדריהן – במקומות שרש"י בפירוש החומש אינו מבאר, ביארנו ע"פ הרמב"ם.

יישר כח גדול להנהלת ת"ת "דרכי יושר" במודיעין עילית, שבו זכיתי בס"ד ללמוד ללמד ולהדפיס ענינים אלו.

לצורך תיקון הדברים והשלמתם, אשמח על כל הערה – הארה בכל חלק ופרט מחלקי החוברת, בפל': 0527151450, או בדואר לכתובת אבני נזר 19 מודיעין עילית.

נושאי הפרשה

- 4.....פרשת שמיני - יום השמיני למילואים.
- ציווי משה רבינו על הקרבנות ליום זה והתאספות העם לחצר המשכן, ודברי משה רבינו אל העם (פרק ט' פסוקים א' - ו') 4
- סדר הקרבת הקרבנות ע"י אהרן, נשיאת כפיו לברך את עם ישראל, וירידת האש מד' על הקרבנות (פסוקים ו' - כב') 4
- 5.....קרבן אהרן.
- 5.....קרבן העם.
- 6.....הקטרת הקטורת ע"י נדב ואביהו ומיתתם לפני ד' (פרק י' פסוקים א' - ב') 6
- 7.....איסור גידול שער ואבילות, והאיסור לצאת מהמשכן (פסוקים ו' - ז') 7
- 8.....איסור שתויי יין במשכן ובהוראה (פסוקים ח' - יא') 8
- הציווי ע"י משה רבינו לאכול משיירי הקרבנות אפילו באבילות, ודיני אכילת קדשים קלים (פסוקים יב' - טו') 8
- 10.....דיון משה ואהרן על שריפת שעיר חטאת ר"ח (פסוקים טז' - כ') 10
- 11.....דין בעלי - החיים הטהורים והטמאים לאכילה, והמטמאים בנבלתם (פרק יא') 11
- סימני הטהרה בחיות ובבהמות אשר על הארץ, והמצוה שלא לגעת ולהטמא בנבלתם ברגלים (פסוקים א' - ח') 12
- 13.....סימני הטהרה בבעלי החיים שבמים (פסוקים ט' - יב') 13
- 13.....שמות הטמאים לאכילה בעופות וסימני הטהרה בשרץ העוף (פסוקים יג' - כג') 13
- 14.....הבהמות המטמאות במותם, ואופן הטומאה (פסוקים כד' - כח') 14
- 16.....השרצים המטמאים במותם ואופן הטומאה (פסוקים כט' - לא') 16
- 16.....טומאת כלים ובגדים מנבלה ושרץ דוקא אם יש להם בית קיבול (פסוק לב') 16
- טומאת כלי חרס והעברת הטומאה ממנו לאחרים, ואופן טהרתו, ותנאי טומאת אוכלין ומשקין (פסוקים לג' - לה') 17
- 18.....דין מחובר לקרקע שאינו מקבל טומאה, וההכשר לאחר תלישתו (פסוקים לו' - לח') 18
- 18.....דין טומאת נבלה בבהמה טהורה, והכמות המטמאת (פסוקים לט' - מ') 18
- 18.....דין איסור אכילת שרצים (פסוקים מא' - מה') 18

פרשת שמינייום השמיני למילואים

לאחר שבעת ימי המילואים שלמדנו אותם ואת הסדר שעשה בהם משה רבינו כדי למנות ולקדש את אהרן ובניו ואת המשכן, מלמדת אותנו התורה את סדר הקרבנות והעבודות של היום השמיני שהיה בר"ח ניסן, שנצטוו להביא בו קרבנות מיוחדים, קרבנות של אהרן הכהן עבור עצמו, ושל עם ישראל עבורם.

ציווי זה הוא בגלל שביום זה עתיד ד' להתגלות להם בנס האש שתצא מלפני ד' על הקרבנות, וכן בגלל שמיום זה תתחיל השראת השכינה ותראָה בענן שיהיה על המשכן. ביום זה הקים משה רבינו את המשכן כפי שצִוָּהוּ ד', וכפי שנאמר בפרשת פקודי (שמות פרק מ') בַּיּוֹם הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ תִּקְּמוּ אֶת מִשְׁכַּן אֱהֵל מוֹעֵד וגו', וגם ביום זה הקריב ועשה משה רבינו את עבודות הציבור הקבועות לבוקר, שהם הקרבת קרבן תמיד של שחר והקטרת הקטורת, מכיון שכהונת אהרן התחילה רק לאחר שהתחיל לעבוד ביום זה בהקרבת קרבנותיו וקרבנות העם.

ציווי משה רבינו על הקרבנות ליום זה והתאספות העם לחצר המשכן, ודברי משה רבינו אל העם (פרק ט' פסוקים א' – ו')

משה רבינו קורא לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, והוא מְצַוֶּה את אהרן להביא מְשֻׁלוֹ עגל בשנתו השניה לחטאת [על חטא העגל] ואיל לעולה, בלי מום, כדי להקריב לפני ד'. ועוד מְצַוֶּה משה רבינו את אהרן, להורות לעם ישראל להביא שעיר לחטאת, ועגל וכבש בשנתם הראשונה לעולה, ועוד שור ואיל לשלמים, וסולת למנחה. ומפרש משה רבינו, שכל אלו הקרבנות הם מיוחדים ליום זה בגלל שבו ד' יתגלה לעם ישראל.

ואהרן ובני ישראל הביאו אל חצר המשכן את כל הקרבנות שצִוָּה משה, ונאספו לשם כל עם ישראל מעצמם, בצִפְיָה לראות בהתגלות השכינה באש שתצא מד' על המזבח. משה רבינו אומר בפני העם, שזהו הסדר שצִוָּהוּ ד' לעשות כדי שיזכו להתגלות השכינה.

סדר הקרבת הקרבנות ע"י אהרן, נשיאת כפיו לברך את עם ישראל, וירידת האש מד' על הקרבנות (פסוקים ו' – כב')

משה רבינו מְצַוֶּה את אהרן לגשת ולהקריב את קרבנותיו, ורק לאחר מכן יוכל להקריב את קרבנות העם, כי ראוי שהמכפר על אחרים יהיה טהור בעצמו מהחטא. וזה מה

שנאמר בפסוק וְכִפֵּר בְּעֶדְךָ וּבְעֵד הָעַם – שרק אחרי שתכפר בעדך תוכל לכפר בעד העם.

בהמשך הפסוק ממשיך משה רבינו ומצווה את אהרן וְעָשָׂה אֶת קָרְבַּן הָעַם וְכִפֵּר בְּעֶדְם – שיקריב את קרבנות העם ויכפר עליהם, כמו שד' ציוה.

בסדר הקרבת הקרבנות מקצרת התורה, מכיון שכל קרבן הוקרב כפי הדינים שנאמרו בו כפי שלמדנו בפרשיות הקודמות, מלבד החטאת של אהרן, שהיתה בה הוראת שעה לשרוף את שאר הבשר והעור ולא לאכלו, אע"פ שהיא חטאת חיצונית.

קרבן אהרן

את העגל שחט אהרן וקיבלו בניו, והוליכו את הדם אליו אל המזבח, ונתן אותו באצבעו על ארבע קרנות המזבח, ואת שיירי הדם שפך ביסוד דרומי. את האימורים הוציאו, ומלחו והקטירו. את שאר הבשר והעור הוציאו לשריפה מחוץ למחנה ישראל.

אח"כ שחט את אֵיל העולה, וזרק את הדם סביב – 2 שהן 4 (מצמ"ד – מזרחית צפונית מערבית דרומית). את העור הפשיטו והוציאו את האימורים, הדיחו את הקרב והכרעיים (מוזכר לאחר ההקטרה בפסוק יד'), ומלחו והקטירו. וזה פירוש הפסוקים: וְאֵת הָעֵלָה – את בשר קרבן העולה, הִמְצִיאוּ אֵלָיו – הוליכו אליו למזבח, לְנִתְחִיהָ – את חלקיה וגם אֵת הָרֹאשׁ – שנחתך כבר קודם בשחיטה, וַיִּקְטֹר עַל הַמִּזְבֵּחַ. וַיִּרְחַץ אֶת הַקָּרֵב וְאֵת הַכֶּרְעִים – הדיח לפני ההקטרה כדינם, וַיִּקְטֹר עַל הָעֵלָה – עם שאר חלקי העולה, הַמִּזְבָּחָה.

קרבן העם

לאחר מכן התחיל להקריב את קרבן העם. את שעיר החטאת שחט ונתן מדמו כמו העגל שלו שניתן על 4 קרנות המזבח, ועל זה נאמר בפסוק וַיִּחַטְּאֵהוּ כְּרֹאשׁוֹן, אבל את בשרו ועורו לא נצטוה לשרוף, אלא נשאר לאכילה לכהנים.

אח"כ הקריב את העגל והכבש ככל דיני העולה.

אחרי העולה הקריב את המנחה, וַיִּמְלֵא כַּפּוֹ מִמֶּנָּה – בקמיצה, ומלח והקטיר, ומסיימת התורה שכל קרבנות אלו היו מִלְבָּד עֲלֵת הַבֶּקֶר – חוץ מקרבן התמיד שהוא עולה, שהוא הוקרב ראשון בבוקר.

אח"כ הקריב את השור והאיל כדיני שלמים, שחיטה, זריקה סביב – 2 שהן 4, הוצאת אימורים עם החזה והשוק, הכנתם לתנופה – 2 חזות 21 שוק ימין ועליהם החלבים שהם האימורים, תנופה, מליחה והקטרה. וזה פירוש הפסוקים: וַיִּשְׂימוּ אֶת הַחֲלָבִים עַל הַחֲזוֹת

– לתנופה, ויקטר החלבים – בלבד, המזבחה. ואת החזות ואת שוק הימין – של השור והאיל, הניף אהרן – עם החלבים לפני ההקטרה, תנופה לפני ד', באשר צנה משה. כשיים אהרן להקריב את הקרבנות המיוחדים ליום זה ירד מהמזבח ונשא את כפיו לברך את העם בברכת כהנים. וזה מה שנאמר בפסוק וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם, ולפני כן ירד מעשת התטאת והעלה והשלמים – על המזבח. לאחר שירד אהרן מהמזבח ובירך את העם חיכו כולם לראות את האש מאת ד' על הקרבנות.

כשראו משה ואהרן שהאש אינה יוצאת מאת ד', נכנסו שניהם להתפלל במשכן לפני ד' שיזכו לראות בגילוי השכינה, ואח"כ יצאו ובירכו את העם כמו שברך משה את העם בגמר הכנת המשכן, ויהי נעם ד' אל קינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידינו – שזהו המשכן, ומיד יצאה אש מקדש הקדשים ואכלה על המזבח את העלה – שמוקטרת כולה, ואת החלבים – של שאר הקרבנות שרק האימורים מוקטרים מהם, וכל העם ראו וירנו – שפחו, ויפלו על פניהם – בהשתחויה לד'.

הקטרת הקטורת ע"י נדב ואביהו ומיתתם לפני ד' (פרק י' פסוקים א' – ב')

לאחר ירידת האש והשמחה הגדולה של עם ישראל, באו שני בני אהרן נדב ואביהו להקטיר קטורת במזבח הפנימי מתוך הרגשה שבזמן זה שחונכים את המשכן ראוי להקטיר בו קטורת נדבה מהם.

(ואע"פ שאין אפשרות של קטורת שמובאת ע"י יחיד בנדבה אלא רק ע"י הציבור בתורת חובה, אבל בזמן חנוכת המשכן והמזבח תיתכן אפשרות של קרבן מיוחד כזה, וכפי שנלמד אי"ה בפרשת נשא – שגם הנשיאים הקריבו ביום זה קטורת נדבה, וד' ציוה למשה לקבל מהם ולהקטיר אותה על המזבח.)

ומכיון שפירשו נדב ואביהו שכמו שלצורך הקטרת הקרבנות צינתה התורה להוסיף ולהביא גם אש מההדיוט – כמו שלמדנו בפרשת ויקרא (פ"א פס' ז'), כך גם בשביל הקטרת הקטורת צריך להביא אש נוספת, לכן לקחו כל אחד את המחתה שלו, ושמו עליה אש, והניחו את האש על המזבח, ולאחר מכן הניחו קטורת על האש. וזה כוונת הפסוק, ויתנו בהן אש – ושמו על המזבח, וישמו עליה קטרת, ויקרבו לפני ד' אש זרה – שאינה מהאש שעל המזבח, אשר לא צנה אתם – בלי ציווי מד' להביא אש וקטורת אלה.

ומאחר שלא שאלו את משה רבינו והורו הלכה בפניו להקטיר קטורת ולהביא אש לקטורת, התחייבו במיתה בידי שמים כדין מורה הלכה בפני רבו, ומיד יצאה אש בשני

חוטים מקִדְשׁ הקדשים, וכל חוט התחלק לשנים, ונכנסו לכל אחד מבני אהרן בחוטמו, ונשרפה נשמתם בתוך גופם ומתו לפני ד' במשכן, והגוף נשאר בשלימות.

כשראה אהרן שמתו בניו הגדולים, בכה מאד, ואז אמר לו משה דברי תנחומים, וכך אמר: עכשיו אני מבין למה היתה הכֹּנֶה כשצִוָּה אותי ד' על שבעת ימי המילואים ואמר לי בְּקִרְבֵי אֶקְדֹשׁ – שבקרובים אליו יראו את קדושתו, בְּזֶה שִׁפְרַעַע מֵהֶם עַל חֲטֵאֵיהֶם, וְעַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶפְבֹּד – ובוזה יגדל כבודו בפני כל העם. והוסיף משה ואמר, עד עכשיו חשבתי שהקרובים אל ד' שעליהם אמר שיעשה בהם דין בחנוכת המשכן הם אני או אתה שבחר בנו ד' לתפקידים החשובים, אבל עכשיו אני רואה ששני בניך אלו קרובים יותר אל ד' ובהם הוא בחר לקדש ולכבד את שמו בפני כל העם.

וכששמע אהרן הכהן את דברי משה שתק וקיבל את הדין, והתנחם. ומה שהזכיר משה שד' אמר לו שהוא עתיד להתקדש בקרוביו, הכֹּנֶה למה שנאמר בסיום דיני ימי המילואים וקרבת התמיד – בפרשת תצוה, וְנִעְדַתִּי שָׁמָּה – באהל מועד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי. ופירוש הדברים, שהמשכן יתקדש בכבודו של ד' – בגילוי השכינה, אבל רמוז בזה גם שד' יתקדש במכובדיו וקרוביו, דהיינו שע"י שיראו כולם שאפילו הצדיקים נענשים על חטאייהם, מזה ילמדו כולם לכבד את ד' ולהזהר במצוותיו.

לאחר מכן צִוָּה משה את מישאל ואלצפן הלויים בני דודו של אהרן, להכנס ולהרים את גופות קרוביהם נדב ואביהו מלפני הקִדְשׁ אל מחוץ למחנה, וכך עשו, שנכנסו והרימו אותם בבגדי הכהונה שלהם, והוציאו אותם אל מחוץ למחנה.

איסור גידול שער ואבילות, והאיסור לצאת מהמשכן (פסוקים ו' – ז')

משה רבינו מְצַוֶּה את אהרן ובניו שלא לנהוג דיני אבילות, שהם פריעת הראש – גידול השַׁעַר [שלא מסתפרים], ופרימת הבגדים – קריעה בבגד, ואם יתנהגו באבילות יתחייבו מיתה בידי שמים ויהיה כעס מד' על כל העדה. ומסיים משה ואומר ששאר העם יתאבלו על נדב ואביהוא.

עוד מְצַוֶּה אותם משה, שלא יצאו מהמשכן ללוות ולקבור את נדב ואביהוא, ואם יצאו יתחייבו מיתה בידי שמים מכיון שהם נמשחו בשמן המשחה וצריכים להיות עסוקים בשמחת חנוכת המשכן. וקיימו את ציוויו של משה רבינו.

כשכר על שתיקתו בשעת פטירת בניו הצדיקים, זכה אהרן שידבר ד' איתו לבדו בנבואה, ועל ידו יִמָּסר דין בתורה, וזהו דין איסור שתויי יין.

איסור שתויי יין במשכן ובהוראה (פסוקים ח' – יא')
הקב"ה מצוה לאהרן הכהן שלושה איסורים במצב של שכרות.
ואלו הם:

א. כהן ששתה יין באופן שמשכר, דהיינו רביעית יין בבת אחת, אסור לו להכנס לתוך המשכן או לגשת למזבח החיצון. ואם עבד עבודה כשהוא שתוי חייב מיתה בידי שמים. וזה כונת הפסוק יין וְשָׁכַר – יין שמשכר, אַל תִּשֶׁתְּ אֶתְּהָ וּבִגְדֶיךָ אֶתְּךָ בְּבִאָכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, וְלֹא תִמְתּוּ – בידי שמים, חַקֵּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם – חוק לעולם לכל הדורות.

לגבי איסור זה מצוה התורה גם את דין העבודה שנעשתה ע"י כהן במצב זה, שהיא פסולה. וזה מה שנאמר בפסוק הבא, וְלֹהֲבַדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל – ותבדילו ע"פ זה בין עבודה קדושה וכשרה לבין עבודה מחוללת, שעבודה שנעשתה ע"י כהן שתוי, פסולה.

ב. וְלֹהֲבַדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר – וגם לפסוק בענייני טומאה וטהרה, אסור לכהן לאחר שתיית יין באופן זה.

ג. וְלִהְיוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַחֻקִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר ד' ביד משה – וגם לדיין ומורה הוראה אסור להורות ולפסוק בהלכה לאחר שתיית יין כנ"ל.

הציווי ע"י משה רבינו לאכול משיירי הקרבנות אפילו באבילות, ודיני אכילת קדשים קלים (פסוקים יב' – טו')

מלבד קרבן התמיד והקרבנות של אהרן ובני ישראל שהוקרבו באותו יום, היו קרבנות נוספים שהיו מוטלים על הכהנים להקריב, והם, קרבן מוסף של ראש חודש, וקרבן חנוכת המזבח של נחשון בן עמינדב.

וזה ביאורם: קרבן מוסף של ר"ח, הוא הקרבן שציונה התורה להקריב אותו ביום ר"ח בנוסף על קרבן התמיד, ומכיון שיום השמיני למילואים היה יום א' בחודש ניסן שהוא ראש חודש, לכן היו צריכים להקריב ביום זה את קרבן מוסף זה.

קרבן חנוכת המזבח של נחשון בן עמינדב, הוא קרבן של יום אחד מתוך הקרבנות שהובאו בכל יום במשך 12 ימים מיום חנוכת המשכן, והם קרבנות מיוחדים שהביאו נשיאי השבטים כפי שעלה בדעתם להקריב לשם חנוכת המשכן, וד' הסכים על זה, ובכל יום הוקרב קרבן של נשיא אחד, וביום זה הובא הקרבן הראשון ע"י נחשון בן עמינדב, נשיא שבט יהודה.

את פרטי קרבן מוסף של ר"ח וקרבן הנשיאים, נלמד בס"ד בספר במדבר, וכאן נזכיר רק את אלו המוזכרים בפרשה זו.

בקרבת מוסף של ר"ח מביאים שעיר לחטאת וקרבנות נוספים, ובקרבת הנשיאים הובאו שעיר לחטאת, ומנחת סולת, ועוד. כפי שמוזכר בהמשך הפסוקים, שעיר החטאת של מוסף ר"ח בא כדי לכפר על מקרה של אדם שלא ידע שהוא טמא ונכנס למקדש או אכל קדשים (טומאת מקדש וקדשיו), ומכין שגם אח"כ לא נודע לו שהוא טמא, לכן אינו יודע שעליו להביא קרבן על חטאו.

את שני קרבנות אלו (קרבת ר"ח וקרבת נחשון) לא היה באפשרות בני אהרן להקריב לאחר מיתת נדב ואביהוא, מכיון שהתורה אוסרת על כהן הדיוט לעבוד במשכן כשהוא אָבֵל. (ואע"פ שיש איסור על כהן לצאת להלוויית קרוביו באופן שהוא באמצע עבודת המשכן, אבל להמשיך בעבודת ההקרבה אינו יכול.)

איסור זה הוא דוקא למשך הזמן שהאבילות היא מהתורה, דהיינו רק ביום המיתה עצמו. בזמן אבילות זו נקרא האבל "אונן".

כפי שהזכרנו, איסור זה הוא דוקא לכהן הדיוט, אבל כהן גדול מותר בעבודת הקרבנות אפילו כשהוא אָבֵל, ולכן קרבנות אלו – שלא היה באפשרותם של בני אהרן הנותרים להקריב, הוקרבו ע"י אהרן בעצמו.

איסור נוסף יש באָבֵל, שאסור לו לאכול קֹדֶשׁ בזמן אבילותו, ואיסור זה הוא גם על הכהן הגדול, ולכן היה אמור להיות שכל שיירי הקרבנות של יום זה לא יוכלו להאכל ע"י אהרן ובניו.

ביום זה שהוא יום חנוכת המשכן, נצטוו משה רבינו להורות לכהנים שמותר להם לאכול מהקרבנות אע"פ שהם אבלים, וממילא מוטלת עליהם מצות האכילה.

ובכך מְצַוָה אותם משה רבינו: קָחוּ אֶת הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי ד' – מה שנשאר אחרי הקמיצה מהמנחה של עם ישראל ומהמנחה של נחשון בן עמינדב, וְאֶכְלוּהָ מִצוֹת – ולא חמץ, אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ – בחצר המשכן, בִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא – ודינה להאכל בחצר המשכן (כמו בעזרה) ואסור להוציא אותה. וְאֶכְלוּהָ אֹתָהּ בְּמִקוֹם קֹדֶשׁ (חצר המשכן) – והסיבה שאני מְצַוָה אתכם לאכול אותה היא, בִּי חֶקֶף וְחֶקֶף בְּגִיף הוּא – שהרי זהו חלקכם לאוכלו, מֵאִשֵּׁי ד', בִּי כֵן צִוִּיתִי – כי כך צִוִּיתִי אותי ד' שתאכלו אותה אע"פ שאתם אבלים. ואתו הדין הוא גם בשיירי החטאות שהוקרבו היום, מלבד חטאת אהרן שנשרפה כולה ע"פ הוראת שעה.

גם את החזה והשוק שהונפו מהשלמים מְצוּה משה רבינו שיאכלו אפילו באבילות, ויחד עם זה מְצוּה משה רבינו גם את דיני האכילה. והדין שְׂמֵצוּה משה רבינו הוא, שדיניהם כדין קדשים קלים, שמותרים גם לנקבות, ונאכלים במקום טהור – שהמזורעים משולחים ממנו, דהיינו כל מחנה ישראל ובירושלים – כל העיר, ולא צריך לאוכלם דוקא בחצר המשכן כמו החטאת שהיא קדשי קדשים.

ומבאר משה רבינו לאהרן ובניו את הסיבה למצות האכילה, שהרי גם חלקים אלו הם חלקך וחלק בניך שניתנים לכם מקרבנות השלמים של עם ישראל.

וממשיך משה רבינו בענין חיוב הנתינה של חלקים אלו ע"י בני ישראל, שבכל קרבן שלמים ציודה ד' שיביאו בני ישראל את החזה והשוק להניף אותם יחד עם החלבים המוקטרים על האש, ואחרי התנופה יהיו חלקים אלו לאהרן ובניו לאוכלם.

כמו שלמדנו בדיני השלמים בפרשת צו, גם כאן בלשון הפסוק מוזכר חזה התנופה – שמוליכים ומביאים לארבעת רוחות השמים, ושוק התרומה – שמרימים ומורידים אותו למעלה ולמטה, וחז"ל מפרשים שבשניהם עושים את שני הדברים.

דיון משה ואהרן על שריפת שער חטאת ר"ח (פסוקים טז' – כ')

כשבדק משה רבינו שאכן הקרבנות נאכלים, התברר לו שהוציאו את שער חטאת של ר"ח אל מחוץ למחנה ושרפו אותו כדין קדשים שנפסלו ואין אפשרות לאוכלם, וכעס על אהרן ובניו שעשו שלא כדין, אלא שמשום כבוד אהרן פנה בדבריו רק לבני אהרן, והתייחס לשלושת האפשרויות שבגללה נפסלה החטאת ולכן שרפו אותה, והם:

"פסול יוצא" – שאם הוציאו אותה מחוץ לחצר המשכן נפסלת,

"חטאת שהובא את דמה לפנים" – שאינה נאכלת ודינה להשרף,

"נעבדה ע"י כהן אונן" – ועבודתו פסולה.

וכך אמר להם: א. מדוע לא אָכַלְתֶּם אֶת הַחֲטָאתָ – כמו שצויתי לאוכלה אפילו באבילות, הרי היא היתה במקום הקָדֵשׁ, כִּי קָדֵשׁ קָדָשִׁים הוּא – ואסור להוציא אותה ובודאי לא הוצאתם אותה מחוץ לחצר המשכן, והייתם צריכים לאכול אותה מכיון שאֲתָה נָתַן לָכֶם – לאכילה, כדי לְשַׂאת אֶת עוֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לְפָנַי ד' – כי ע"י האכילה נשלמת הכפרה.

ב. הֵן לֹא הוּבָא אֶת דְּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה – כדי לתת ממנה על מזבח הפנימי שאז היה הדין לשרוף אותה כמו כל קרבן שהביאו מדמו לפנים, ולכן אָכַל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ – הייתם צריכים לאכול אותה בְּקֹדֶשׁ, כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי.

ואז פנה ושאל אותם,

ג. האם הקרבנות אותה אע"פ שאתם אוננים ומחמת זה נפסלה?
וענה לו אהרן: הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני יהוה? – האם יתכן שהם
הקריבו אותה? הרי הם אוננים! אלא אני הקרבתי אותה, שאני כה"ג ולי מותר להקריב
גם כשאני אָבֵל, ולכן היא כשרה, אבל הסיבה ששרפו אותה היא משום וַתִּקְרָאנָה אֶתִּי
כְּאֵלֶּה – שאני אבל ואכילת קדשים אסורה גם לכה"ג, וְאֶכְלֹתִי חֲטָאת הַיּוֹם, הֵיטֵב
בְּעֵינֵי ד' הרי מה שאמר לך ד' שמותר לאכול הוא רק לגבי הקרבנות המיוחדים
לשמחת חנוכת המשכן, אבל שעיר ר"ח שהוא קדשי דורות – קרבן קבוע, מנין לנו
להתיר? וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטֵב בְּעֵינָיו – והודה ואמר, אכן בזה לא שמעתי מד', וצדקתם
במה ששרפתם אותה.

דין בעלי – החיים הטהורים והטמאים לאכילה, והטמאים בנבלתם (פרק יא)
בפרק זה מְצוּה התורה את דין בעלי – החיים לענין אכילה, מי מהם מותר באכילה ומי
אסור.

בדינים אלו משתמשת התורה בלשון טומאה וטהרה, אבל אין הכוונה לטומאת הגוף
לגבי איסור כניסה למקדש ואכילת קדשים, אלא הכוונה לטומאת הנפש שנטמא בה
האדם באכילת המאכלים האסורים.

בין סוגי בעלי החיים יש סוגים שהתורה מְצוּה בהם סימנים שעל פיהם נדע את הטהורים
שבאותו סוג, ויש סוגים שהתורה מפרטת בהם את שמות הטמאים בלי לפרט את סימני
הטומאה.

בתוך דיני האכילה מְצוּה התורה גם חלק מדיני טומאה וטהרה שמטמאים בעלי – חיים
אלו במותם אדם או כלים ומאכלים, וטומאה זו היא טומאת הגוף שאוסרת את הטמא
בכניסה למקדש ובאכילת קדשים.

בדינים אלו כונת המילים טהור וטמא היא כפשוטם לטומאה וטהרה ודיניהם, שְׁחֵלִים על
גוף האדם.

בכל דיני בעלי החיים שמזכירה התורה בפרק זה, מחולקים בעלי החיים לשני סוגים.
האחד הוא, הגדולים שהולכים על רגליהם גבוה מהקרקע ונקראים בשם הרגיל של הסוג
שאליו הם שייכים, והם: הבהמות אשר על הארץ, העופות, ונפש החיה שבמים. והשני
הוא, הקטנים שזוחלים על גופם או שהולכים על רגליהם סמוך לקרקע, והם נקראים
בשם שְׂרָץ, ובכל אחד מהם נלווה שם זה אל השם של אותו הסוג: שרץ הארץ, שרץ
העוף, ושרץ המים. בחלק מהדינים יש הבדלים בין בעלי החיים הגדולים ובין השרצים,
ובחלקם יש הבדל רק בסימני הטהרה שלהם.

ואלו הם: 1. הנֶשֶׁר, 2. הַפָּרֶס, 3. הָעֶזְנִיָּה. 4. הַדָּאָה, 5. הָאֵיָה, לְמִינָהּ – וגם הדומים לה מאותו מין, 6. כָּל עֶרְב, לְמִינֵו – והדומים לו מאותו מין. 7. בַּת הַיַּעֲנָה, 8. הַתַּחֲמָס, 9. הַשְּׁחָף, 10. הַנֶּנֶן, לְמִינֵהוּ – והדומים לו. 11. הַכּוֹס, 12. הַשְּׁלֶךְ, 13. הַיַּנְשׁוּף. 14. הַתְּנַשְׁמַת, 15. הַקָּאָת, 16. הַרְחָס. 17. הַחֲסִידָה, 18. הָאֲנָפָה, לְמִינָהּ – והדומים לה, 19. הַדּוּכִיפַת, 20. הָעֵטְלָף.

בשרץ העוף מִצֹּה התורה שכולם אסורים מלבד אלו שיש בהם את סימן הטהרה. והסימן הוא, שבנוסף על ארבעת הרגלים, יש לאותו שרץ 2 רגלים שיוצאות מגופו סמוך לצַנְאָרוֹ, ובהם הוא משתמש כדי לקפוץ על הקרקע. וזה כֹּנֶת הפסוק. אֵךְ אֵת זֶה תֵּאכְלוּ וגו', אֲשֶׁר לוֹ – זה שיש לו, כְּרָעִים – רגלים, מִמַּעַל לְרַגְלָיו – מעל מקום ארבעת הרגלים האחרות, לְנִתֵר בָּהֶן – לקפוץ בהם על הָאָרֶץ.

ומפרטת התורה את שמות 4 הטהורים, ומוסיפה להזכיר ולהתיר גם את הדומים להם. ואלו הם:

1. הָאֲרָבָה, לְמִינֵו, 2. הַסֶּלֶעַס, לְמִינֵהוּ, 3. הַחֲרָגַל, לְמִינֵהוּ, 4. הַחֲגָב, לְמִינֵהוּ.

הבהמות המטמאות במותם, ואופן הטומאה (פסוקים כד' – כח')

מכאן מתחילה התורה לפרט חלק מדיני טומאה וטהרה שחלים על אדם או על כלים ומאכלים ע"י נגיעתם או פעולות אחרות שעשו בחלק מבעלי – החיים שהוזכרו קודם. כפי שהזכרנו לעיל, בידינים אלו כֹּנֶת התורה במילים טהור וטמא היא כפשוטם לטומאה וטהרה ודיניהם שחלים על גוף האדם, וכגון הדין שטומאה זו אוסרת את הטמא בכניסה למקדש ובאכילת קדשים.

כל אלו הדינים שבעלי – החיים מטמאים את האדם או את שאר הדברים הנטמאים, הם רק לאחר מיתת בעלי – החיים, מכיון שרק אז הם נעשים טמאים.

כמו כן, החפצים או המאכלים שמקבלים טומאה ונטמאים מאלו בעלי – החיים המתים, נטמאים רק במצב שאין בהם רוח חיים ואינם מחוברים לקרקע. (במאכלים יש תנאים נוספים שנדרשים כדי שיוכלו לקבל טומאה, וכפי שנראה בהמשך.)

ונפרט את דיני הטומאה שנאמרו בפסוקים אלו, ואח"כ נראה את ביאור הפסוקים עצמם.

בהמה טמאה מכל סוגי הבהמות, יש לה דין "נבלה" שהיא טמאה בדרגת אב הטומאה. אדם וכלים ובגדים שנגעו בה, נעשים טמאים בדרגה אחת פחות ממנה, שהיא ראשון לטומאה. טומאה זו נקראת "טומאת מגע".

לאחר שטבלו – נטבלו נקראים "טבול יום" – שרק בסוף היום (שזה בזמן צאת הכוכבים) נטהרים מטומאתם לגמרי. אע"פ שאינם נטהרים עד סוף היום, אבל דרגת טומאתם יורדת ע"י הטבילה להיות שני לטומאה, עד סוף היום שאז נטהרים. דרגה זו – שני לטומאה, היא פחותה ונמוכה ויכולה לחול רק על אוכלין ומשקין אבל לא על אדם, ולכן אדם אינו נטמא מדברים שטמאים בדרגת ראשון לטומאה, אבל לאחר שנעשה טמא בדרגת ראשון לטומאה יכול להיות טמא בדרגת שני ע"י שטומאתו מתמעטת. מכיון שגם על בגדים לא יכולה לחול טומאה בדרגת שני, לכן אדם שנגע בנבלה ובגדיו לא נגעו בה, הבגדים לא יטמאו ע"י שנוגעים בגופו כשהוא לבוש בהם, מכיון שגופו טמא בדרגת ראשון, והם לא מקבלים טומאה באופן שיעשו ע"י זה טמאים בדרגת שני. אופן נוסף מְצוּה התורה שבו נטמא האדם ע"י הנבלה, והוא ע"י שנושא או מזין את הנבלה – אע"פ שאינו נוגע בה. טומאה זו נקראת "טומאת משא".

אופן זה שהאדם נטמא ע"י נשיאת הטומאה נאמר בתורה גם בדברים נוספים שיש בהם דין טומאה, אבל בטומאת נבלה מוסיפה התורה באופן זה חומרא מיוחדת. והיא, שאדם שנושא את הטומאה גופו מעביר את הטומאה לכל דבר שנוגע בו באותו הזמן, והיינו, שע"י נחשבים דברים אלה כאילו הם נוגעים בנבלה עצמה, וממילא נעשים גם הם טמאים בדרגה אחת פחות מהנבלה – ראשון לטומאה, וזהו מכיון שמקבלים את הטומאה מהנבלה עצמה ולא רק מהאדם שנטמא ממנה. מסיבה זו נטמאים גם בגדיו של אדם זה – מכיון שגם הם נוגעים בגופו באותו הזמן. דין זה נקרא "טומאה בחיבורים", שהטומאה עוברת ע"י הנטמא גם לכל חיבוריו – הדברים שנוגעים בו באותו הזמן. גם בטומאת משא נטהרים האדם והבגדים ע"י טבילה במקוה, וזמן טהרתם הוא בסוף היום.

בסדר הפסוקים מפרטת התורה את אופני הטומאה ואח"כ את המטמאים. וְלֹאֲלֵהָ תִטְמָאוּ – ומאלה בעלי החיים תוכלו לקבל טומאה, ואופן קבלת הטומאה הוא, כָּל הַנִּגַּע בְּנִבְלָתָם – כל מי שנוגע בגופם כשהם מתים, יִטְמָא – גופו טמא, ולאחר שטובל במקוה ממשיכה טומאתו רק עד הָעֶרֶב – שאז נטהר לגמרי. וְכָל הַנִּשְׂא מִנִּבְלָתָם – וכל המרים את נבלתם אפילו בלי לגעת בה, יִכַּפֵּס בְּגָדָיו – נטמאים גופו ובגדיו (וכן כל דבר שנוגע בו באותו הזמן), וצריך להטבילם במקוה כדי לטהר אותם, וְיִטְמָא עַד הָעֶרֶב – כשטובל במקוה את עצמו ואת בגדיו, נטהר הוא והם לגמרי, בערב.

ומפרטת התורה את אלו שהנגיעה בהם או נשיאתם מטמאת, לְכָל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֶסֶת פְּרֶסָה – מכל הבהמה שפרסתה חתוכה, אבל שֶׁסַע אֵינְנָה שֹׁסַעַת – הסדק שבה אינו עובר לגמרי עד למטה, או שחסר בה את סימן הטהרה השני – שגרה אֵינְנָה מְעֻלָּה, טְמֵאִים הֵם לָכֶם, כָּל הַנִּגַּע בָּהֶם יִטְמָא.

וממשיכה התורה, וְכֹל הוֹלֵךְ עַל פְּפִיּוֹ – וכן כל החיות שהולכות על כפות רגליהם ללא פרסה של עצם, בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל אַרְבַּע – מתוך בעלי החיים שהולכים על ארבע רגלים, טְמֵאִים הֵם לָכֶם, כָּל הַנִּגַּע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב – לאחר שיטבול במקוה יטהר בערב. וְהַנִּשְׂא אֶת נִבְלָתָם – המרים את נבלתם, נטמא הוא ובגדיו, יִכַּבֵּס בַּגְּדָיו – צריך לטבול במקוה גם את בגדיו, וְיִטְמָא עַד הָעָרֶב, טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם.

השרצים המטמאים במותם ואופן הטומאה (פסוקים כט' – לא')

מתוך כל השרצים שעל הארץ, מְצוּה התורה על שמונה מינים בלבד שטמאים, אע"פ שלגבי איסור אכילה כל המינים אסורים, וכפי שנראה בהמשך הפרק. מכיון שהדינים בטומאה זו וכן דרגת הטומאה, שוים לטומאת נבלה של בהמה, מלבד מה ששרץ מטמא רק במגע ולא במשא, לכן לא נפרט שוב את דיני הטומאה ונראה מיד את ביאור הפסוקים.

בסדר הפסוקים של טומאה זו, מפרטת התורה את המטמאים ואח"כ את אופן הטומאה. וְזֶה לָכֶם הַטְּמָא – ואלו הם המטמאים, בְּשָׂרָץ הַשָּׂרִיץ עַל הָאָרֶץ, הַחֹלֵד וְהַעֹכֵבֵר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ. וְהָאֲנָקָה וְהַכַּחַשׁ וְהַלְטָאָה, וְהַחֲמָט וְהַתְּנַשְׂמֵת. אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשָּׂרִיץ – מתוך השרצים שעל הארץ, כָּל הַנִּגַּע בָּהֶם בְּמוֹתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב – לאחר שטבל יטהר בסוף היום.

כפי שזכר לעיל אין בשרץ אין טומאת משא, ולכן מזכירה התורה רק כָּל הַנִּגַּע בָּהֶם וגו' יִטְמָא.

טומאת כלים ובגדים מנבלה ושרץ דוקא אם יש להם בית קיבול (פסוק לב')

התורה מְצוּה את התנאים הנדרשים לכלים ובגדים כדי לקבל טומאה, ונראה אותם בלשון הפסוק. וְכֹל – כל דבר, אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם – מנבלה או משרץ, בְּמוֹתָם, יִטְמָא, ומפרטת התורה את סוגי הדברים שעליהם מדובר: מְכַל כְּלֵי עֵץ – אחד מסוגי כלי עץ, או בָּגֵד, או עוֹר, או שֶׁק – מנוצה של עיזים, כָּל כְּלֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מְלֶאכֶה בָּהֶם – דוקא כלי שיש לו בית קיבול וראוי להשתמש בו למשהו, נטמא מהם, וכדי לטהר אותו בַּמַּיִם יוֹבֵא – יוטבל במקוה, ואז יהיה טְמָא עַד הָעָרֶב, וְיִטְהַר – בסוף היום.

וממשיכה התורה, שהדין לשבור הוא רק אם רוצים לבטל את טומאתו, אבל אין חיוב לטהר אותו, וכל – כל דבר, אֲשֶׁר יִפֹּל מִנִּבְלָתָם – של הבהמה או השרץ, עָלָיו, יִטְמָא, ואם הוא תָּנוּר וְכִירִים – שמטלטלים ועשויים מחרס, ונפלה הטומאה לתוכם, יִתֵּן – אי אפשר לטהר אותם וטעונים שבירה, מכיון שִׁטְמָאִים הֵם, אבל וְטְמָאִים יִהְיוּ לָכֶם – מותר לקיים אותם בטומאה ולהשתמש בהם, ואין חיוב לשבור אותם.

דין מחובר לקרקע שאינו מקבל טומאה, וההכשר לאחר תלישתו (פסוקים לו' – לח')

התורה מְצַוָּה שדבר שהוא מחובר לקרקע כגון מעין מים נובעים או אפילו שאינם נובעים אלא הם בתוך בור שבאדמה, אינם מקבלים טומאה.

וזה מה שנאמר אֶף מֵעֵץ, ובור מְקוּהָ – כינוס מים, יִהְיֶה טָהוֹר – ואינו יכול להטמא, אבל אדם שיהיה בתוך המקוה וְנִגַּע בְּנִבְלָתָם – של בהמה או שרץ, יִטְמָא – אע"פ שהוא בתוך המקוה.

אחר כך מְצַוָּה התורה דין זה בפרי שנזרע, וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּע – זריעת זרע, אֲשֶׁר יִזְרַע – שנזרע והוא מחובר, טָהוֹר הוּא – ואינו נטמא.

אבל אם כבר אינו מחובר לקרקע, או כִּי יִתֵּן מִים עַל זֶרַע – אם יתן מים או שאר שבעת המשקים עליו, וְנִפֹּל מִנִּבְלָתָם – של הבהמה או השרץ, עָלָיו, יִטְמָא הוּא לָכֶם.

דין טומאת נבלה בבהמה טהורה, והכמות המטמאת (פסוקים לט' – מ')

התורה מוסיפה לדין טומאת נבלה גם את הבהמות הטהורות – באופן שמתו בלי שחיטה, שמטמאות כמו נבלת בהמה טמאה. אבל אם נשחטו אין בהם טומאת נבלה.

עוד דין מוסיפה התורה בנבלה, שהכמות שעל ידה אדם נטמא בטומאת נבלה במגע או במשא, היא בכזית, כפי השיעור שיש בו שֵׁם אכילה. וזה מה שנאמר בפסוק וְהֵאכֹל מִנִּבְלָתָהּ – ומי שמרים כזית נבלה טמאה של בהמה כדי לאכול אותה, יִכַּפֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב – כי במשא נטמאים גם הבגדים, וכך גם הַנִּשְׂא אֶת נִבְלָתָהּ – בכמות זו, יִכַּפֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב.

דין איסור אכילת שרצים (פסוקים מא' – מה')

בפסוקים אלה מצוה התורה ואוסרת באכילה את כל סוגי השרצים שעל הארץ, בשונה מדין הטומאה שנאמר רק בשמונה מתוכם.

ומפרטת התורה את סוגי השרצים, כֹּל הוֹלֵךְ עַל גַּחֲזִין – מהשרצים שהולכים על בטנם כנחש, וְכֹל הוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע – וכן השרץ ההולך על 4 רגלים, עַד כָּל מְרִבֵּה רַגְלִים – עד

תלמוד תורה "דרכי ישראלי" מודיעין עילית